

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 14. srpnja 2021.

Analiza presude

Sabalić protiv Hrvatske
br. zahtjeva 50231/13

povreda čl. 3. u vezi s čl. 14. Konvencije – zabrana mučenja i zabrana diskriminacije

Domaća tijela nisu istražila motiv homofobnog napada na podnositeljicu zahtjeva

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, dana 14. travnja 2021. presudio je da je podnositeljici zahtjeva povrijeđen postupovni aspekt članka 3. u vezi s člankom 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Podnositeljica zahtjeva fizički je napadnuta u noćnom klubu u Zagrebu. Prema navodima podnositeljice, napadač je najprije počeo koketirati s njom, a nakon što mu je otkrila svoju homoseksualnu spolnu orijentaciju zgrabio ju je i gurnuo u zid te ju počeo udarati po cijelom tijelu. Medicinskim pregledom utvrđeno je da je podnositeljica zadobila lakše tjelesne ozljede. Policija je protiv napadača pokrenula prekršajni postupak zbog remećenja javnog reda i mira. Prekršajni sud ga je proglasio krivim te mu izrekao novčanu kaznu u iznosu od 300 kuna. Budući da policija nije pokrenula kaznenu istragu, podnositeljica je protiv napadača podnijela kaznenu prijavu zbog kaznenog djela pokušaja nanošenja teške tjelesne ozljede i nasilničkog ponašanja motiviranih obilježjem zločina iz mržnje te kaznenog djela diskriminacije. Državno odvjetništvo je odbacilo ovu kaznenu prijavu uz obrazloženje da je protiv napadača već bio vođen prekršajni postupak i da bi njegov kazneni progon bio u suprotnosti s načelom *ne bis in idem*. Podnositeljica je zatim preuzela kazneni progon u svojstvu oštećenice, ali je Kazneni sud odbacio njezinu privatnu tužbu potvrdivši obrazloženje Državnog odvjetništva. Ovo rješenje Kaznenog suda je potvrđeno u žalbenom postupku, a podnositeljčina ustavna tužba je proglašena nedopuštenom.

Pred Europskim sudom podnositeljica je prigovorila izostanku odgovarajućeg odgovora domaćih tijela na čin nasilja protiv nje koji je bio motiviran njezinom spolnom orijentacijom.

Europski sud je utvrdio da je ove prigovore najprikladnije ispitati na temelju članka 3. u vezi s člankom 14. Konvencije. Naime, Europski sud je istaknuo da diskriminirajuće postupanje može dovesti do ponižavajućeg postupanja u smislu članka 3. kada dosegne takav stupanj težine da vrijeđa ljudsko dostojanstvo (*Begheluri protiv Gruzije*, stavak 101.), što osobito vrijedi za nasilne zločine iz mržnje. Postupanje kojem je podnositeljica bila izložena nužno je moralo u njoj izazvati osjećaje straha, tjeskobe i nesigurnosti koji su dosegli potreban prag težine da bi postupanje bilo obuhvaćeno člankom 3. Konvencije.

Nasilje motivirano diskriminacijom može se ispitati na temelju članka 3. ili na temelju članka 3. u vezi s člankom 14. Konvencije što ovisi o okolnostima svakog pojedinog predmeta. U ovom predmetu, s obzirom na podnositeljčine tvrdnje da je nasilje imalo homofobne konotacije, prigovore je bilo potrebno ispitati na temelju članka 3. u vezi s člankom 14.

Kada postoji sumnja da je nasilni čin potaknut diskriminacijskim stavovima važno je da nadležna tijela poduzmu sve kako bi istražila moguće diskriminacijske motive. Nasilje s diskriminirajućom namjerom ne smije se tretirati ravnopravno s nasiljem koje nema takve elemente jer je takvo postupanje protivno članku 14. Konvencije ([*Identoba i drugi protiv Gruzije*](#), stavak 67.).

U Republici Hrvatskoj postoje kaznenopravni mehanizmi kojima se pojedince štiti od nasilja motiviranog mržnjom. Kaznenim zakonom izričito je propisana definicija zločina iz mržnje, a domaći sudovi obilježje zločina iz mržnje općenito smatraju otegotnom okolnosti kod kaznenih djela koja uključuju nasilje. Podnositeljica i nije prigovorila domaćem pravnom okviru nego je njezin prigovor bio postupovne prirode, pa je stoga Europski sud svoju ocjenu ograničio na proceduralni aspekt obveza države.

Europski sud je utvrdio da su u ovom predmetu već u početnim fazama postupka postojali *prima facie* dokazi da je nasilje bilo motivirano spolnom orijentacijom podnositeljice. Naime, policija je odmah nakon fizičkog napada na podnositeljicu izašla na mjesto događaja i utvrdila da se izljev bijesa na podnositeljicu dogodio nakon što je napadaču otkrila svoju spolnu orijentaciju. Državno odvjetništvo je utvrdilo da je podnositeljica u svom iskazu istražnom sucu iznijela detaljnu i sveobuhvatnu verziju događaja što je potvrdilo i nekoliko svjedoka. Takva situacija zahtijevala je djelotvornu primjenu gore navedenih domaćih kaznenopravnih mehanizama kako bi se rasvijetlio mogući motiv mržnje s homofobnim konotacijama za ovaj nasilni incident te kako bi se identificirale i na odgovarajući način kaznile odgovorne osobe.

Međutim, umjesto da događaj prijavi Državnom odvjetništvu, što je bila dužna učiniti sukladno mjerodavnim odredbama Kaznenog zakona¹, policija je protiv napadača pokrenula prekršajni postupak koji je završio njegovom osudom i izricanjem novčane kazne od približno 40 EUR. S obzirom da podnositeljica nije bila obaviještena o ovom postupku, osuda za prekršaj je postala pravomoćna.

Prema mišljenju Europskog suda, ovakav odgovor domaćih tijela bio je nedjelotvoran i može stvoriti dojam nekažnjivosti nasilnih zločina iz mržnje. Naime, Prekršajni sud ni na koji način nije razmatrao obilježje zločina iz mržnje niti je napadača osudio za nasilje motivirano diskriminacijom. Ujedno, kazna izrečena napadaču bila je očigledno nerazmjerna težini zlostavljanja koju je podnositeljica zahtjeva pretrpjela što potvrđuje činjenica da je za zločine iz mržnje propisana kazna zatvora.

Nadalje, u odnosu na argument tužene države da kazneni progon nije mogao biti pokrenut jer bi time došlo do povrede načela *ne bis in idem*, Europski sud je utvrdio da nije bilo *de iure* prepreka da se ova situacija ispravi obustavljanjem ili poništavanjem neopravdanog postupka i uklanjanjem njegovih učinaka te ponovnim ispitivanjem predmeta. Naime, sukladno stavku 2. članka 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju, predmet se može ponovno razmotriti ako je

¹ Sukladno mjerodavnom domaćem pravu, policija je trebala podnijeti kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu čak i u slučajevima samo lakših tjelesnih ozljeda. Nadalje, za pokušaj nanošenja teške tjelesne ozljede i nasilno ponašanje, kao i za djela diskriminirajućeg kršenja ljudskih prava, po službenoj dužnosti moraju se provesti istraga i kazneni progon čak i ako ne postoji obilježje zločina iz mržnje.

u prethodnom postupku došlo do „bitnih povreda“ koje su mogle utjecati na rješenje predmeta. Činjenica da nisu istraženi motivi mržnje u nasilnom napadu kao i to da motivi mržnje nisu uzeti u obzir pri određivanju kazne predstavlja „bitnu povredu“ u smislu stavka 2. članka 4. Protokola br. 7.

Slijedom navedenog, pokretanjem nedjelotvornog prekršajnog postupka i pogrešnim obustavljanjem kaznenog postupka iz formalnih razloga, domaća tijela nisu na odgovarajući način ispunila svoje postupovne obveze u slučaju nasilnog napada na podnositeljicu zahtjeva motiviranog njezinom spolnom orijentacijom. Stoga su povrijedila postupovni aspekt članka 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije.

Za utvrđenu povredu Europski sud je naložio državi isplatiti podnositeljici pravednu naknadu u iznosu od 10.000,00 eura na ime neimovinske štete te dodatnih 5.200,00 eura na ime troškova i izdataka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2021. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava